

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО  
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

# **МАТЕРІАЛИ**

Всеукраїнської науково-практичної  
інтернет-конференції

**«Особистісно-професійне  
становлення педагога в контексті  
інтеграції України в  
європейський освітній простір»  
(29-30 листопада 2022 р.)**

**Частина 2**

УДК 371.134:372.4  
ББК 74.580  
О-75

**Рецензенти:**

доктор психологічних наук, професор Паламарчук О. М.  
доктор педагогічних наук, професор Штифурак В. Є.

**Друкується за рішенням Вченої ради**

Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського  
(протокол №5 від 8 грудня 2022 р.)

**Редакційна колегія:**

д. п. н., проф. Н. І. Лазаренко; д. п. н., проф., дійсний член НАПН України  
Р. С. Гуревич; д. п. н., проф. А. М. Коломієць; д. п. н., проф. О. В. Акімова; д. п. н.,  
проф. О. Є. Антонова; к. п. н., доц. О. В. Волошина; д. п. н., проф. В. М. Галузяк;  
д. п. н., проф. І. Г. Герасимова; к. п. н., доц. С. І. Губіна; к. п. н., доц.  
М. О. Давидюк; д. п. н., проф. В. В. Каплінський; д. п. н., проф. І. І. Коновальчук;  
к. п. н., доц. Н. Р. Опушко; к. п. н., доц. О. Ю. Пінаєва; д. п. н., проф.  
О. В. Столяренко; д. п. н., проф. В. А. Фрицюк; к. п. н., доц. Н. Б. Хамська.

**О-75 Особистісно-професійне становлення педагога в  
контексті інтеграції України в європейський освітній  
простір:** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної  
інтернет-конференції (м. Вінниця, 29-30 листопада 2022 р.).  
Частина 2. – Вінниця: «Твори», 2022. – 200 с.

ISBN 978-966-924-999-9

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Особистісно-професійне становлення педагога в контексті інтеграції України в європейський освітній простір», яка відбулася 29-30 листопада 2022 р. у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Тематичні напрями конференції: актуальні проблеми педагогіки в контексті формування Європейського освітнього простору; сучасні підходи до особистісно-професійної підготовки майбутнього вчителя; розвиток особистісного потенціалу студентів педагогічних ЗВО; розвиток педагогічного мислення майбутніх учителів; формування професійно важливих особистісних якостей майбутніх учителів; педагогічна практика як чинник особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя; інновації у вищій педагогічній освіті; сучасні технології навчання і професійної підготовки вчителя; зміст і методичне забезпечення особистісно-професійної підготовки майбутніх учителів; особистісно-професійний розвиток учителя в історико-педагогічному вимірі; підготовка майбутніх учителів у зарубіжних країнах.

Для науковців, викладачів педагогічних ЗВО, аспірантів, студентів.

УДК 978-966-924-999-9

**ББК 74.580**

© Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського, 2022

© Колектив авторів, 2022

## ЗМІСТ

<b>Московчук О. С.</b> Формування професійно важливих особистісних якостей майбутніх учителів в умовах закладу вищої освіти .....	5
<b>Моровець К. І.</b> Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі викладання англійської мови .....	10
<b>Опушко Н. Р.</b> Методологічні підходи до організації дуальної форми навчання .....	16
<b>Павленко К. В.</b> Організаційно-діяльнісні ігри як інноваційна технологія розвитку особистості школяра .....	22
<b>Пальченко А. О.</b> Типи і причини виникнення педагогічних конфліктів .....	27
<b>Паранюк А. О.</b> Структура соціальної компетентності старшокласників .....	30
<b>Пилипенко Я. Р.</b> Дефініції понять волонтерства та волонтерської діяльності .....	38
<b>Писаренко А. В.</b> Управління науковою діяльністю педагогічного колективу в системі функцій керівника закладу освіти .....	43
<b>Приймак В. О.</b> Психолого-педагогічні умови розвитку емпатії в підлітків .....	47
<b>Прокопенко О.</b> Підвищена конфліктність в аспекті розвитку психосоматичних дисфункцій .....	53
<b>Пушкарук Д. О., Волошина О. В.</b> Ділова гра як метод формування професійної компетентності майбутніх педагогів .....	58
<b>Саранча І. Г.</b> Особливості професійної взаємодії педагогів в інклюзивному просторі .....	62
<b>Саранча І. Г., Палажченко І. П.</b> Проектний менеджмент в професійній діяльності педагогічних працівників .....	66
<b>Сиваківська К. С.</b> Моделі ефективної взаємодії суб'єктів освітнього процесу .....	70
<b>Сімоненкова А. В.</b> Теоретичні аспекти аналізу педагогічного процесу .....	75
<b>Соболев Д. О.</b> Інтеграція освітнього процесу як фактор формування ключових компетентностей .....	78
<b>Собчук Б. О.</b> Професійна підготовка майбутніх педагогів: досвід республіки Польща .....	82
<b>Соколовська Т. В., Бурлака Н. І., Малінін В. В.</b> Моніторинг як основа оцінки якості освіти у навчальних закладах .....	85
<b>Сорочан М. П.</b> Компоненти готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти .....	89
<b>Стець К. М.</b> Особливості психологічної готовності дітей до навчання в умовах НУШ .....	94

<b>Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В.</b> Передумови інтеграції в європейський освітній простір: філософський погляд....	99
<b>Тодосієнко Н. Л.</b> Використання художньо-педагогічних технологій як засобу формування мистецької компетентності майбутніх вчителів початкових класів.....	104
<b>Токар Л. П.</b> Зарубіжний досвід використання інтерактивних технологій в інклюзивному дошкільному освітньому середовищі....	112
<b>Туйчева А. Г.</b> Емпіричне дослідження професійної спрямованості студентів педагогічного профілю .....	117
<b>Фадеев О. С.</b> Стиль керівництва директора загальноосвітнього закладу як об'єкт дослідження.....	122
<b>Фадеева Т. Ю.</b> Критерії оцінки професійної адаптації майбутніх фахівців туристичної сфери .....	129
<b>Філатова Ю. Ю.</b> Організаційно-методичні засади управління інклюзивним середовищем закладу загальної середньої освіти.....	135
<b>Фрицюк В. А.</b> Підготовка майбутніх учителів до професійного саморозвитку в країнах Євросоюзу .....	140
<b>Харченко Ю. М.</b> Соціометричний статус соціального працівника в контексті професійної підготовки .....	146
<b>Хникін О. В.</b> Розвиток вольових якостей як важлива умова успішного самовиховання підлітків.....	151
<b>Черніцька Ю. А.</b> Формування критичного мислення в учнів основної школи .....	155
<b>Шаманська О. І.</b> Основні напрями та фактори розвитку освіти дорослих в Україні .....	159
<b>Шахов В. І., Шахов В. В.</b> Вплив професійного самовизначення на формування Я-концепції майбутніх психологів.....	164
<b>Шевченко Р. В.</b> Контент-аналіз інформаційних технологій у забезпеченні волонтерської діяльності.....	170
<b>Шевчук Ю. М.</b> Вплив комплексної тренінгової програми на розвиток професійної самооцінки студентів у ЗВО .....	175
<b>Яковишена М. М.</b> Підготовка майбутніх викладачів до профілактики булінгу в закладах освіти.....	180
<b>Янчевська Д. Е.</b> Розвиток педагогічного мислення майбутнього вчителя.....	184
<b>Яремко М. О.</b> Модель формування професійної культури особистості майбутніх викладачів .....	188
<b>Ярошинський Р. Є.</b> Тенденції сучасної педагогічної освіти в Україні і зарубіжжі.....	192

## ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД

Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В.

*Стаття присвячена розгляду передумов інтеграції України у європейський освітній простір з філософської точки зору. Проаналізовано особливості сучасної цивілізації: тенденція до глобалізації, конвергенція, цілісність світу. Обґрунтовано важливість підписання Україною Болонської угоди у контексті інтеграції у європейський освітній простір.*

**Ключові слова:** інтеграція, європейський освітній простір, глобалізація, конвергенція, цілісність світу, філософські передумови інтеграції.

## THE CONDITIONS OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL ENVIRONMENT: A PHILOSOPHICAL ASPECT

Stoliarenko Ol. V., Stoliarenko O. V.

*The article covers the philosophical aspect of integration of Ukraine into the European educational environment and its backgrounds. The peculiarities of modern civilization are analyzed: globalization, convergence, the integral character of the world. The importance of signing the Bologna Agreement by Ukraine in terms of integration into the European educational environment is proved.*

**Key words:** integration, European educational environment, globalization, convergence, integrity of the world, philosophical aspect of integration.

Важливою особливістю сучасної цивілізації є тенденція до глобалізації. Ми стаємо свідками того, як історія людства набуває глобальних рис. Якщо раніше вона була історією різних народів, племен, регіонів, окремих, багато в чому автономних сфер культури, техніки, науки, поезії, філософії, релігії, то характерною прикметою сучасних цивілізаційних процесів є зростання тенденції до взаємозалежності й цілісності людського суспільства. Усе більш характерним стає таке явище, як *конвергенція* (посилюються елементи спільності країн). Духовне життя долає ідеологізацію і масову культуру в її найгірших виявах, пропонує народам загальнолюдські цінності гуманізму і солідарності. Ця тенденція проявляється передусім у тому, що реально, незалежно від бажань і прагнень окремих людей, співтовариств, груп і країн зростає їхня взаємозалежність. Складові людського суспільства усе більше стають залежними одна від одної, бо дії кожної з них так чи інакше впливають на становище і можливості інших. Так, у наші дні непереможним і цілком природним процесом є взаємопроникнення національних економік, чого раніше не спостерігалось.

Взаємозалежність світу має й інші причини. Не остання з них – загострення глобальних проблем: економічних, екологічних, енергетичних. Розв’язати їх неможливо силами однієї країни, потрібне об’єднання зусиль усього світового співтовариства. *Цілісність світу* виражається і у тому, що окремі досягнення цивілізаційного розвитку, як правило, втілюються у життя і стають надбанням людства. У соціально-політичній сфері – це утвердження свобод людини, парламентської демократії, розвиток громадянського суспільства, в економічній – функціонування ринкових відносин, у духовно-моральній – становлення таких норм, які захищають честь і гідність кожної людини, утверджують повагу до життя як до вищої цінності. Багато із названих цінностей (свободи людини, демократія) мають загальнолюдський характер і за своїм значенням превалюють над інтересами будь-яких дрібних спільнот: націй, класів, окремих країн. Якщо колись у розвитку цивілізації, домінувало верховенство інтересів якогось одного класу, спільноти, то нині дедалі ширшим стає коло прихильників ідеї про пріоритет загальнолюдських цінностей, про те, що люди у своїй діяльності повинні орієнтуватися, перш за все, на них.

Посилення взаємозалежності різних частин світу, підвищення ролі загальнолюдських факторів у суспільному розвитку сприяли тому, що людство все більше починає усвідомлювати себе як єдине ціле. Цікаву думку у контексті глобалізації людства висловив сучасний американський соціолог Н. Смельзер. Він вважає, що розвиток нинішньої цивілізації пов’язаний не стільки з жорстко фіксованими кордонами, скільки з можливістю свободи пересування у світі людей, товарів, символів [4]. А тому дедалі більшої ваги в соціальному розвитку набувають транснаціональні і міжнародні співтовариства та організації. Проте слід зазначити: цілісність світу не означає, що людство стає до певної міри уніфікованим і що культури народів, нації, групи набувають рис подібності. Навпаки, різноманітність, відмінності зберігатимуться і будуть набувати усе більш яскравих форм. А це не виключає можливості виникнення конфліктів та непорозумінь у сприйнятті іншого. Однак їх розв’язання повинно набувати цивілізованого, толерантного характеру, бо інші шляхи можуть зашкодити не лише окремим людям, а й становити загрозу життя усього суспільства.

Нещодавно, уперше за багато століть, і Україна здобула можливість вільно розвивати свої традиції, культуру, розбудовувати державність. Так на перший погляд може здатись, що процеси національного визволення та самовизначення суперечать уже згадуваним інтеграційним тенденціям. Але це не так. Інтеграція можлива лише через диференціацію, а тому, щоб об’єднатися, треба спочатку розмежуватися. Особливо це стосується тих поліетнічних національно-

державних утворень, що були сформовані штучно або насильницьким шляхом і не зуміли належним чином забезпечити рівні права і свободу політичного самовираження для всіх націй та етнічних груп, об'єднаних спільними кордонами. За приклад тут можуть слугувати колишні республіки СРСР та СФРЮ. Загрозу ж інтеграції становлять такі націоналістичні рухи, соціальним ідеалом яких є взаємно однозначна відповідність: одна нація – одна держава – одне суспільство. Як засвідчує і минуле, і сьогодення, така позиція призводить до самоізоляції, агресивного поділу на «своїх» і «чужих» (у тому числі і в межах самої країни) і, врешті-решт, вона стає ворожою для прогресу і демократії, заперечує свободу індивідуального самовираження. Ця тенденція знаходиться в полі зору науковців, педагогів, політиків особливо тепер, коли триває розбудова незалежної України, яку, крім українців, населяють росіяни, поляки, білоруси та інші національні меншини. Усі проблеми потребують розв'язання з дотриманням принципів толерантності і ціннісного ставлення до людини будь-якої національності [6].

Загрозу інтеграційним процесам становлять і такі національні проблеми, які набувають форми збройного конфлікту. Сьогодні існують свідчення того, як посягання на життя людей виправдовується національними інтересами. Учасники конфліктів забувають, що навіть їхні дрібні сутички здатні дестабілізувати ситуацію, вплинути на цілі регіони, призвести до руйнування вже усталених економічних відносин, культурних зв'язків, людських взаємин. Уникненню міжнаціональних конфліктів, розширення можливостей для більш повного розвитку національних меншин сприяє діяльність міжнародних (наднаціональних) економічних організацій, політичних спілок, культурних товариств, які гармонізують світ з позицій глобального розвитку.

Проявом ознаки, що розглядається, також є діяльність різноманітних об'єднань, асоціацій, які виражають інтереси різних груп людей: політиків, бізнесменів, борців за права людини, охоронців навколишнього середовища. У минулому не було такого розмаїття соціальних утворень, що пояснюється відсутністю диференційованості людської діяльності, карними законами панівних режимів, тощо.

Аналізуючи тенденцію до самовираження, індивідуалізації соціальних спільнот, ми наштовхуємося на суперечність у протіканні сучасних цивілізаційних процесів. Вона виражається в тому, що індивідуалізація і суб'єктивізація спільнот супроводжується поляризацією різних соціальних груп, їхнім протистоянням. Важко не помітити і того, що у будь-якому суспільстві існує можливість руйнівних дій екстремістських сил, залежно від політичної ситуації. Поважання

права кожної спільноти на самовираження впливає і на міжнародні відносини. Набувають сили ідеї світового розвитку без війни і насилля, глобальної міжнародної безпеки та співробітництва, розв'язання усіх суперечок мирним шляхом переговорів. Аналізуючи особливості нашої доби, можна побачити, що не всі країни досягли сучасного цивілізаційного рівня розвитку. Певною мірою це стосується і колишніх радянських республік. Соціалізм, який будувався в Радянському Союзі, можна вважати спробою реалізації цілей техногенної цивілізації. Але вона виявилася марною, оскільки здійснювалася на основі державної власності на засоби виробництва, в умовах політичної та ідеологічної диктатури. Людський вимір був відсутнім в характеристиках реального соціалізму [5].

Україна не стоїть осторонь сучасних цивілізаційних процесів, але вони ще не повністю охопили українську спільноту. Їх доля значною мірою залежатиме від свідомості людей, громадянської зрілості, відданості Україні, освіченості [1]. Тому пріоритет ми віддаємо розвитку освіти.

В теперішній час головним стратегічним завданням розвитку вищої освіти України є її інтеграція до європейської освітньої системи [3]. В умовах приєднання до Болонської угоди, запобігання можливим труднощам і врахування перспектив цього прогресивного процесу, узгоджуються та поєднуються національні компоненти вищої освіти з вимогами Болонської декларації, і створюється єдина зона європейської вищої освіти. Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу тільки на щорічній конференції міністрів вищої освіти європейських держав у Бергені (Норвегія) підписанням 19.05.2005 р. Болонської декларації. На ній міністри 45 держав вищої освіти європейських країн, у тому числі України, 20 травня 2005 р. прийняли підсумкове комюніке «Європейський простір вищої освіти – досягнення цілей». Підписання Україною Болонської декларації, спрямованої на структурне реформування національних систем вищої освіти й створення єдиного європейського освітньо-наукового простору, відкриває один з напрямів інтеграції України в Європу [2]. Було надано реальну можливість отримати рівноправний статус у європейському освітньому просторі, який визначає розвиток нашої країни на ціле покоління вперед. З іншого боку, Болонський процес є одним з найбільш суперечливих напрямів європейської інтеграції України. Це вимагає від ЗВО вирішення багатьох важливих завдань серед яких:

- модернізація державної системи контролю якості підготовки фахівців;
- створення внутрішніх університетських систем управління якістю навчання;



- розробка нового навчально-методичного забезпечення;
- вдосконалення системи фінансування;
- залучення роботодавців, випускників і студентів в процес управління освітнім процесом у ЗВО.

Також у контексті Болонського процесу слід назвати проблеми української вищої освіти: надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей; недостатнє визнання у суспільстві рівня «бакалавр»; загрозна тенденція до погіршення якості вищої освіти; збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці; українська система наукових ступенів складніша, порівняно із загальноєвропейською, а це перешкоджає мобільності викладачів і науковців в Європі; відсутність нової системи підвищення кваліфікації та перед підготовки, що задовольняла б сучасні потреби.

Загалом, українські ЗВО зацікавлені у розвитку міжнародного співробітництва, їхня участь в європейських освітніх програмах для закладів вищої освіти поступово зростає [1]. Україна приєдналася до Програми ЄС Темпус у 1993 р. і протягом 1993–2013 рр. учасниками цієї Програми були приблизно 140 ЗВО і галузевих академій наук України. Університети України – активні учасники Програми ЄС Еразмус+ у сфері вищої освіти з міжнародної академічної мобільності, співпраці між університетами і Європейських студій, мобільності для молоді, розвитку потенціалу вищої освіти, проєктів співпраці задля розвитку інновацій та обміну успішними практиками, розвиток потенціалу молоді, стратегічних партнерств, проєктів підтримки реформ, конкурсів Жана Моне та інших. Незважаючи на успіхи, в євроінтеграційних процесах є проблеми і нереалізовані можливості щодо того, що, по-перше, не всі вітчизняні ЗВО беруть участь в євроінтеграційних процесах. Тому українська освітня система поки що мало придатна для того, щоб готувати освічені і кваліфіковані кадри для сучасного ринку праці. Вирішення цієї проблеми вимагає серйозних змін в підходах до навчання, структури і змісту освітнього процесу, мотивованого навчання студентів і, врешті-решт, відповідність здобутих студентами знань до попиту з боку роботодавців.

Безумовно, при розумній організації запровадження нових інноваційних технологій навчання можна очікувати значних позитивних результатів, а саме: посилення навичок самостійної роботи; посилення планування свого часу; підвищення інтересу та поглиблення знань за напрямками, які найбільше цікавлять студентів; можливість систематичного контролю якості знань студентів [6].

Отже, інтеграція української вищої освіти у європейський та світовий освітній простір можлива лише за умов реформування та модернізації підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти країни в контексті

Болонського процесу. Якщо в результаті таких дій рівень вищої освіти в Україні підвищиться, а мусить бути тільки так і не інакше – це буде вагомим внеском національної вищої школи в перспективне майбутнє нашого суспільства та сприятиме визнанню держави Україна серед рівноправних членів Європейського Союзу.

### Література

1. Артёмов І. В. Концептуальні і правові основи формування Європейського освітнього простору. Ужгород, 2011. 568 с.
2. Ващук Ф. Г. Актуальні аспекти й особливості інтеграції вищої школи України в європейський освітній простір. *Геополітика України: історія та сучасність*. Вип.1. Ужгород, 2009. 312 с. С.238-254
3. Олексик Х. М. Еволюція Болонського процесу та його організаційно-правове забезпечення в Україні. *Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи*: монографія. Ужгород, 2011. 560 с. С.69-82.
4. Смелзер Н. Социология / пер. с англ./ М.: Феникс, 2007. 688 с.
5. Столяренко О. В. Компаративістські засади гуманітарно-мовної освіти в Україні *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2020.163 с. С. 112–116.
6. Stoliarenko O. V., Stoliarenko O. V. The Professional Development of the Ukrainian University Teachers in Terms of the Current European Education Policy. European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Sandomierz, 2018. 542 p. P. 358–376.

## ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тодосієнко Н. Л.

У статті висвітлено результати дослідження проблеми формування мистецької компетентності у майбутніх вчителів початкових класів засобами художньо-педагогічних технологій. Здійснено конкретизацію поняття «мистецька компетентність» як одного із засадних компонентів мистецької педагогічної освіти. Розкрито сутність поняття «педагогічна технологія». Запропоновано дидактичний інструментарій здійснення інтегративних художньо-педагогічних технологій як фундаменту методики викладання мистецтва, ґрунтування їх на методах і прийомах синтезу мистецтв, що сприяє позитивним змінам у особистісно-професійному розвитку майбутніх вчителів початкових класів.

**Ключові слова:** інтегративні художньо-педагогічні технології, мистецька компетентність, мистецька педагогіка, молодший шкільний вік, педагогічна технологія, професійна підготовка учителя початкових класів.